

GYAPJÚ, GYÜMÖLCSÖK ÉS MÉG MI MÁS?

Megélhetés, biokulturális sokszínűség és természet
alapú életmód az agrárerdészet támogatásával

MIT ÉS MIÉRT

Innováció a múltból: fáslegelők

Az agrárerdészeti rendszerek egyik legfontosabb jellemzője a sokféleség. A fáslegelők elsősorban a változatosságukról ismertek, kihasználják a fák által nyújtott előnyöket és kevésbé intenzíven kezelt élőhelyek mozaikját képezik. Az árnyékolás mellett fontos a fák éltrend-kiegészítőként betöltött szerepe is. Az ültetett vagy meghagyott fák kiválasztáskor érdemes figyelembe venni a tápértéküket is. Ezenkívül az agrárerdészeti rendszerek segítik azoknak a hagyományos gyakorlatoknak a

megújítását (pl. fák és állatállomány kombinálása, kézműves munka, gasztronómia stb.), amelyek Európa nagy részében feledésbe merültek. Példa erre a vad gyümölcsök és gyapjú felhasználása és feldolgozása. Ebben az esettanulmányban a gazdák egyesítik a népi művészet és a népi kultúra háttérét a modern pásztorok tapasztalataival annak érdekében, hogy jó minőségű és egyedi termékeket állítsanak elő fáslegelő-rendszerük „gyümölcséből”.

A fáslegelőn termelt ehető vadgyümölcsök (például vadkörte) régén fontos jövedelemforrásnak számítottak. Takarmányként és gasztronómiai célokra egyaránt használták. (Bogyiszló, Magyarország).
Varga Anna

Ezt az elhagyott fáslegelőt egy család újította fel - ma ez a megélhetésüket biztosítja. A fő fajok a vadkörte és a vadalma, melyek között juhot, szarvasmarhát és sertést legeltetnek (Vácza-kő Major, Bakony).
Varga Anna

HOGYAN KEZELJÜK A KIHÍVÁST

Hasznosítsa erdőfoltjait és váltson irányzatot!

A felhasználás diverzifikációja az agrárerdészeti rendszerekben uralkodó változatosságon alapul. A fáslegelők esetében ezt pl. a széles faj- és fajtaválaszték adhatja. Kiváló példa erre a vad gyümölcsfák gondozása és ültetése. A gazdálkodó családja számára előnyös a gyümölcsök nyers vagy feldolgozott formában történő fogyasztása, értékesítés esetén pedig kiegészítő jövedelemforrást jelent. A vadon termő gyümölcsök

termesztése és feldolgozása mellett a gazdálkodók a legelésző juhok gyapjának feldolgozásával is foglalkoznak a bakonyi Vácza-kő Majorban. A gyapjú festéséhez a fáslegelőn található növényeket fel lehet használni. A késztermékeket a mezőgazdasági termelők piacán vagy közvetlen megrendeléssel értékesítik, a hagyományos gyapjufeldolgozási eljárást pedig a népi játszóházakban és táborokban terjesztik és tanítják.

Ezt a projektet az Európai Unió Horizont 2020 kutatási és innovációs programja finanszírozta a 727872 számú támogatási megállapodás alapján

Kulcsszavak: diverzifikáció; fenntartható, fa, juh, vadkörte, gyapjú, kézműves, fenntartható életvitel, vidék

eurafagroforestry.eu/afinet

LÉNYEGI MONDANIVALÓ

A legeltetett agroerdészeti rendszerek harmonikus és kiegyensúlyozott állattenyésztési rendszerek, amelyek állati és növényi termékeket (pl. gyapjút, vadon termő élelmiszereket) egyaránt szolgáltathatnak. Gasztro-kulturális örökségünk újjáélesztése mellett az agrárerdészet és különösen a legeltetett agroerdészeti rendszerek lehetővé teszik a modern és környezettudatos állattartás és a lassú életmód élvezetét és meg tapasztalását, amelyet a következő generációknak is érdemes átadni.

Művészi társasjáték gyapjúfigurákkal – kézműves gyapjútermék a Vácza-kő Major fás legelőjéről (Bakony-régió)

Vityi Andrea

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

A Vácza-kő Major egy kis családi gazdaság, egy helyreállított fás legelő a Bakonyban. A legfontosabb fák a vadkörte és vadalma, melyek alatt nagyrészt juhok legelnek. A tulajdonosok kézműves vadgyümölcs és gyapjú termékeket állítanak elő.

A fás legelők gasztronómiai vonatkozásairól film is készült a Gasztroangyal műsor keretében, Borbás Marcsival, amely bemutatja a Bakony-Balaton régió pásztorait és családi gazdaságait, akik különbözőképpen kezelik a fás legelőket.

Dénes Andrea, Papp N, Babai Dániel, Czúcz Bálint, Molnár Zsolt (2012): Wild plants used for food by Hungarian ethnic groups living in the Carpathian Basin. Acta Societatis Botanicorum Poloniae, 81: 381-396.

Varga, Anna (2017) 'Innovation from the Past.' Silvopastoral Systems in Hungary in the Light of Hungarian Ethnographic Literature. ACTA ETHNOGRAPHICA HUNGARICA, 62 (1). pp. 135-162. ISSN 1216-9803

ELŐNYÖK ÉS HÁTRÁNYOK

Természetes és piaci alapú életmód együttese

A lelassult és természetes életmód kialakításában olyan meg tapasztalások és az ezekből következő új ötletek segítettek, melyeket a természet által kínált lehetőségek bőségszaruja ihletett. Egy-egy új ötlet meg vitatásakor a helyi hagyományok elkerülhetetlenül terítékre kerülnek; ezek átgondolása elősegíti az életminőség javítását. A fáslegelőkön vadon termő gyümölcsökből elő állított pasztörizálatlan, jótékony hatású ételecet elő állítása, fogyasztása és forgalmazása egyre nagyobb népszerűségnek örvend a gyümölcslekvárok és -levek mellett. A gazdák saját juhaik gyapját használják oktatási-képzési tevékenységekhez és egyedi termékek, például személyes tárgyak és ékszerek készítéséhez. Ez a gyapjú magas minőségű nyersanyag és környezetbarát helyi termék. A vadon termő gyümölcsökből készült termékek régen a hagyományos, helyi gasztronómia részét képezték, és ezek ma is elismerésre érdemes, jó példái a „slow food” elő állításának. A hátrányokat illetően meg kell említeni, hogy mind a termelői mind a népművészi tevékenység viszonylag kis termék-kihozatalú tevékenység, bár az is igaz, hogy a termék igen jó minőségű. A sok órányi munka során elő állított gyapjú meglehetősen drága a leendő vásárlók számára, így - ugyanúgy, mint a vadon termő gyümölcsökből készült termékek, vagy még ennél is inkább - nehezen értékesíthető. A felmerülő óriási érdeklődés, valamint a termékek kiváló minősége és sajátosságai ellenére manapság nem versenyképes az ár szempontjából az olcsó, kőolaj-alapú importált termékekkel szemben.

VARGA ANNA^{1,2} FRECOT EMESE (VÁCZA-KŐ MAJOR) VITYI ANDREA¹
Soproni Egyetem Kooperációs Kutatási Központ Nonprofit Kft.
(SoE-KKK), Sopron, Bajcsy-Zs. u.4.
MTA ÖK Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, Alkotmány u. 2-4.
varga.anna@gmail.com, vityi.andrea@uni-sopron.hu
Content editor: Maria Rosa Mosquera-Losada (USC)
2018. NOVEMBER

Ez a szórólap az AFINET projekt részeként jött létre. Míg szerző a rendelkezésre álló legjobb információkat dolgozta fel, sem a szerző, sem az EU semmilyen esetben nem vállal felelősséget a jelentéssel összefüggésben közvetlenül vagy közvetve keletkezett veszteségért, kárért vagy sérülésért.